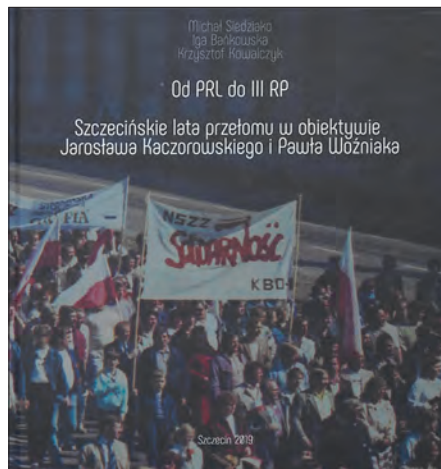

Publikacje wydane przez Archiwum Państwowe w Szczecinie
w 2019 roku

Od PRL do III RP. Szczecińskie lata przełomu w obiektywie Jarosława Kaczorowskiego i Pawła Woźniaka w opracowaniu merytorycznym **Michała Siedziako, Igi Bańkowskiej i Krzysztofa Kowalczyka**

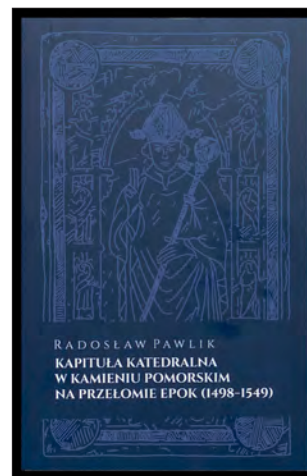
W albumie zamieszczono niewielką część dorobku fotografów amatorów, byłych działaczy opozycji antykomunistycznej, pp. Jarosława Kaczorowskiego i Pawła Woźniaka. Fotografie te, obrazujące działalność różnych nurtów szczecińskiej opozycji demokratycznej ostatniej dekady PRL i czasów obejmujących transformację ustrojową, trafiły jako dar do Archiwum Państwowego w Szczecinie. Na zdjęciach uchwycono przejawy aktywności środowisk opozycyjnych, w tym głównie związanych z Marianem Jurczykiem, a także solidarnościami, Solidarności Walczącej, Konfederacji Polski Niepodległej, Federacji Młodzieży Walczącej, Ruchu „Wolność i Pokój”. Nadreprezentacja zdjęć dotyczących określonych środowisk jest związana z tym, że sami ich autorzy byli związani z konkretnymi strukturami opozycyjnymi, stąd też dokumentowali głównie ich działalność.

Wśród tych zdjęć można odnaleźć zapisy: manifestacji, demonstracji, obchodów rocznic, mszy św. za Ojczyznę, spotkań Duszpasterstwa Ludzi Pracy, pieszych pielgrzymek na Jasną Górę i Pielgrzymek Ludzi Pracy, strajków, działalności związkowej i opozycji młodzieżowej. Są na nich zarówno liderzy, jak i szeregowi działacze. Zdjęcia robione często z ukrycia, stanowią pełen emocji i dynamiki obraz, a z uwagi na ich wartość tak merytoryczną, jak i artystyczną, za recenzentem albumu prof.

J. Eislerem: „trudno je nazywać amatorskimi”.

Książka jest hołdem dla wszystkich, którzy w okresie Polski Ludowej, mieli odwagę przeciwstawiać się władzom, walczyć o wolność i godność, prawa człowieka, obywatela oraz pracownika dla siebie i innych, ponosząc bolesne konsekwencje swoich niezłomnych postaw.

Książka ukazała się dzięki wsparciu finansowemu ze środków Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Radosław Pawlik, *Kapituła katedralna w Kamieniu Pomorskim na przełomie epok (1498–1549)*

Monografia jest zmienioną i rozszerzoną wersją rozprawy doktorskiej Radosława Pawlika napisaną pod kierunkiem wybitnego znawcy dziejów Pomorza i Kaszub prof. dr. hab. Zygmunta Szultki.

Pracą o charakterze pionierskim, bowiem temat w badaniach pomoroznawczych nie był dotąd podejmowany. Jej tematem są wciąż kontrowersyjne kwestie uwarunkowań i początków reformacji w Księstwie Pomorskim w pierwszej połowie XVI w. Najistotniejsze z punktu widzenia całej pracy – jak czytamy we Wstępie – są problemy dotyczące stanowiska kapituły katedralnej, jako najważniejszej (obok biskupa) instytucji kościelnej w diecezji, wobec proklamowanego przez książąt Barnima IX i Filipa I luteranizmu i reformy 1534/1535. Autor podjął tutaj próbę odpowiedzi na pytania dotyczące stosunku kolegium katedralnego i jego poszczególnych członków do luteranizmu, przyczyn, motywów, uwarunkowań i momentu przejścia przez kapitułę na protestantyzm, a także jej roli i udziału w reformie kościelnej w państwie.

Cenną częścią pracy są zaprezentowane w postaci aneksu wyniki badań prozopograficznych. Opracowanie jest doskonałym, w kontekście naukowym, przykładem wykorzystania rękopiśmiennych źródeł archiwalnych w badaniach historycznych. Mimo, iż odnosi się terytorialnie do określonego obszaru, ma szersze odniesienia, stanowiąc wkład w badania nad dziejami kapituł Kościoła katolickiego w Polsce.

Publikacja została współwydana przez Archiwum Państwowe w Szczecinie, Archiwum Główne Akt Dawnych i Stowarzyszenie Archiwistów Polskich.

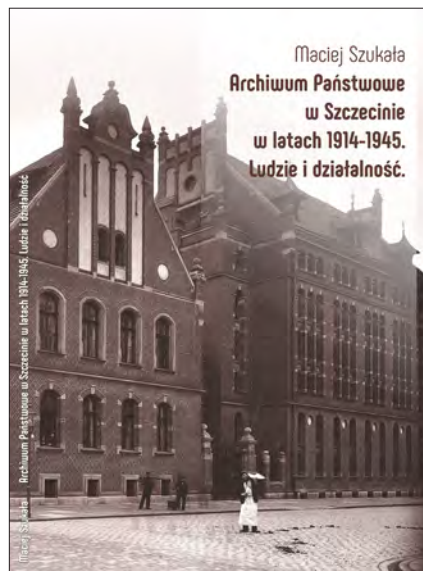

Stare druki XVIII wieku w zbiorach biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie. Katalog

Katalog w opracowaniu dr Janiny Kosman, bibliologa, historyka książki, opiekującej się na co dzień naukowym księgozbiorem AP w Szczecinie, stanowi zamknięcie cyklu publikacji rejestrujących najstarsze zbiory biblioteki AP w Szczecinie. W latach 2013–2016 ukazały się dwa tomy katalogu obejmujące Pomeranica od XVI do XVIII wieku z tego księgozbioru. W 2017 r. opublikowano III część, tym razem obejmującą stare druki wydawane w Europie od XV do XVII również ze zbiorów biblioteki AP w Szczecinie. Uzupełnieniem poprzednich publikacji jest ostatni z cyklu katalog XVIII-wiecznych starych druków. Katalogi te stanowią cenną informację o zabytkowym księgozbiornie jednej z największych bibliotek w archiwach polskich, będącej jednocześnie jedną z najważniejszych pomorskich księżnic naukowych.

Katalog składa się z trzech części. Pierwszą jest wprowadzenie omawiające krótko dzieje zasobu biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie, zarejestrowane w katalogu XVIII-wieczne piśmiennictwo oraz zasady według jakich sporządzono opisy bibliograficzne, stanowiące zasadniczą jego część. Opracowanie zamyka aparat pomocniczy w postaci indeksów: topo-typograficznego, proveniencyjnego oraz konkordancji. 588 opisów bibliograficznych uzupełnia materiał ilustracyjny w postaci wybranych sztychów pochodzących z rejestrowanych w katalogu egzemplarzy.

Wydawcami katalogu są: Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie i Archiwum Państwowe w Szczecinie. Publikacja ukazała się dzięki dofinansowaniu ze środków pozostających w dyspozycji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Maciej Szukała, *Archiwum Państwowe w Szczecinie w latach 1914–1945. Ludzie i działalność*

Książka przedstawia dzieje Archiwum Państwowego w Szczecinie w szczególnym okresie XX wieku, w czasach trzydziestu lat, których klamrami są I i II wojna światowa. Instytucja funkcjonowała wówczas w tle bezprecedensowych dynamicznych zmian zarówno w polityce, kulturze, nauce, gospodarce. Ów czas rewolucyjnych przemian społeczno-politycznych zaznaczył się we wszystkich sferach działalności archiwum.

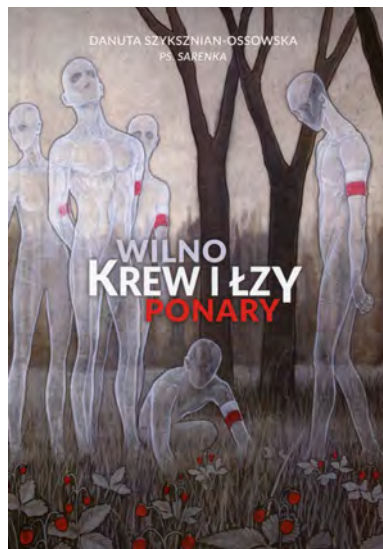
W okresie międzywojennym XX wieku nastąpiły istotne zmiany w codziennej pracy archiwalnej przez dynamiczne ilościowe narastanie zasobu, w stosunku do czasów wcześniejszych. Formują się wtedy początki nowoczesnego nadzoru archiwum państwowego nad zasobem aktywnym instytucji państwowych, zwiększa się zainteresowanie archiwami niepaństwowymi (komunalnymi, kościelnymi i prywatnymi). W całej Europie następuje intensywny rozwój teorii archiwalnej.

W omawianym okresie, o wiele bardziej niż w XIX wieku, jako instytucja państwowa archiwum było swoistym sejsmografem napięć społeczno-politycznych czasów cesarstwa, Republiki Weimarskiej i III Rzeszy. Monografia ma układ chronologiczno-rzeczowy i jest podzielona na wstęp, cztery rozdziały zasadnicze, związane z okresami historycznymi, w których działało Archiwum Państwowe w Szczecinie: 1 – okres cesarstwa (I wojna światowa), 2 – Republika Weimarska, 3 – III Rzesza – okres pokojowy i 4 – III Rzesza – (II wojna światowa) oraz zakończenie.

W każdym rozdziale przedstawiona została sytuacja personalna archiwum, problematyka związana z gromadzeniem zasobu, opracowaniem, udostępnianiem, pracą naukową archiwistów oraz nadzorem i pracami inwentaryzacyjnymi zasobu archiwów niepaństwowych. Ponadto

omówiono zjawiska charakterystyczne zwłaszcza dla okresu III Rzeszy (niemieckie badania wschodnie i łączący się z nimi problem kaszubszczyzny, kwestia antysemityzmu w służbie archiwalnej, ewakuacja zasobu archiwum szczecińskiego w okresie II wojny światowej).

Publikacja posiada indeks osobowo-rzeczowy, jak też unikatowe fotografie.

Danuta Szyksznian-Ossowska ps. „Sarenka”, *Wilno – krew i łzy. Ponary*

Drugie, zmienione wydanie publikacji, dofinansowanej przez Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o., stanowi wspólne przedsięwzięcie Archiwum Państwowego w Szczecinie, Zarządu Okręgu Szczecin Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz Stowarzyszenia Paczka dla Bohatera.

„Niniejsza publikacja dokumentuje terror i zbrodnie dokonane przez okupantów niemieckich i litewskich kolaborantów w więzieniu na Łukiszkach w Wilnie, a przede wszystkim w Ponarach. Zawiera wspomnienia świadków wydarzeń, ich rodzin oraz bogaty materiał ikonograficzny. Jest formą hołdu dla ofiar zbrodni na Wileńszczyźnie i przestrożą dla współczesnych pokoleń do czego może prowadzić ideologia totalitarna”. (ze Słowa od Wydawców).

Sama Autorka natomiast pisze „[...] pragnę, by moje książki wyzwoliły w przyszłych pokoleniach pokłady miłości do Polski i do tych, którzy w jej imieniu zapłacili najwyższą cenę – życiem [...]. W okresie wojny ocierałam się o śmierć, o zbrodnie, o bestialstwo, i to stało się siłą sprawczą zapamiętywania i spisywania zdarzeń niepublikowanych. Byłam pewna, że są godne utrwalenia. Odchodzenie świadków nasunęło myśl, że wkrótce nas nie będzie. Pozostaną tylko żółte kartki w archiwach śledczych czy sądowych, do których być może nikt nie zajrzy. Poczułam się zobowiązana, by ocalić od zapomnienia zdarzenia, utwory poetyckie nigdzie nie publikowane, obyczaje, a nade wszystko ludzi – ich postawy, cierpienia i działalność”. (z Postłowia).

Szczecińskie Studia Archiwalno-Historyczne, Tom III

Rocznik Archiwum Państwowego w Szczecinie jest w całości przygotowywany do druku staraniem pracowników AP w Szczecinie, a na jego łamach goszczą artykuły naukowców i badaczy szeroko pojętej humanistyki. Jest to nie tylko forum wymiany doświadczeń naukowych i zawodowych, ale kolejna „cegielka” w upowszechnianiu wiedzy o pomorskich źródłach archiwalnych, na straży których stoimy. Jest ono skierowane szczególnie do archiwistów, historyków, a także badaczy innych dziedzin humanistyki oraz adeptów tychże, jak również do wszystkich zainteresowanych historią.

Trzeci tom „Szczecińskich Studiów Archiwalno-Historycznych” posiada takie działy jak: *Studia i materiały*, *Z praktyki archiwalnej*, *Ludzie archiwów*, *Ze wspomnień i relacji*, zamyka go, *Kalendarium wydarzeń w Archiwum Państwowym w Szczecinie w 2018 roku*.

Książka ukazała się dzięki dofinansowaniu ze środków Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.